UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De doorwerking van het wetenschappelijk programma

Salet, W.

Publication date
2009
Document Version
Final published version
Published in
Ruimte in ontwikkeling: eindrapportage Habiforum

Link to publication

Citation for published version (APA):
Salet, W. (2009). De doorwerking van het wetenschappelijk programma. In *Ruimte in ontwikkeling: eindrapportage Habiforum* (pp. 79-81). Habiforum. http://www.habiforum.nl/upload/documents/Eindrapportage_webversie%2020090909.pdf

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:10 Oct 2026

Willem Salet

De doorwerking van het wetenschappelijk programma

Het wetenschappelijk deel van het onderzoeksprogramma Vernieuwend Ruimtegebruik heeft een aantal dwarsverbindingen gelegd met het praktijkgedeelte (de Communities of Practice) maar het is bovenal ook zelf in nauwe samenhang met professionele netwerken opgesteld. De verhouding tussen wetenschap en praktijk heeft dus ook binnen de wetenschappelijke programma's zelf een eigen uitwerking gekregen. De ervaringen die hierbij zijn opgedaan, worden hier apart belicht omdat ze in menig opzicht vernieuwend zijn en navolging verdienen. Ook internationaal gezien gaat het – zeker bij deze omvang – om een welhaast unieke ervaring. Opvallend genoeg is er in deze wisselwerking voor gekozen om de eigen (onderling zeer verschillende) uitgangspunten en werkwijzen van het wetenschappelijk onderzoek en de maatschappelijke praktijk intact te houden. Beide sferen moeten bovenal hun eigen kwaliteiten dienen: wetenschappelijk onderzoek moet zijn kwaliteiten zien te bewijzen door aan alle wetenschappelijke eisen te voldoen. Maatschappelijke doorwerking van wetenschappelijk onderzoek komt niet tot stand door vermenging van de rollen van onderzoekers en *practitioners*. Onderzoek wordt maatschappelijk serieus genomen als het in eigen wetenschappelijke kring kwaliteit en prestige weet te verwerven. Voor de praktijk is dat niet anders. Ook hier gelden eigen maatstaven om te beoordelen of praktijken succesvol zijn; de mogelijke invloed van wetenschappelijke inzichten is hierin slechts een van de indicatoren. In de opzet van het wetenschappelijk programma zijn om deze redenen niet de verschillende vereisten van wetenschap en praktijk met elkaar uitgewisseld maar zijn de twee domeinen vanuit hun eigen positie op elkaar betrokken. Dit vereist een zeer specifiek proces van organisatie.

De onderzoeksvorm

De verschillende condities van wetenschap en praktijk zijn het meest zichtbaar in respectievelijk de onderzoeksvorm van het programma, in de onderliggende kennisvragen van het onderzoek, en in het soort output. Wat betreft de onderzoeksvorm is de expliciete voorkeur voor de opzet van dissertaties wel het meest sprekende voorbeeld van de cultuurverschillen. Het wetenschappelijk programma van Vernieuwend Ruimtegebruik wordt voor meer dan 80 procent gedragen door de uitvoering van proefschriften! Van alle courante werkvormen in het wetenschappelijk bedrijf is het proefschrift er ongetwijfeld een die het verst verwijderd is van de praktijk. De ontwikkeling van proefschriften is echter wel een primair aandachtsgebied in de academische wereld. Hier wordt conceptuele diepgang gekweekt en hier worden alle academische vereisten op het hoogste niveau toegepast.

Een proefschrift duurt vier jaar, het wordt doorgaans geschreven door een beginnend onderzoeker onder begeleiding van senior onderzoekers en het moet voldoen aan stevige conceptuele en methodologische vereisten. De praktijk heeft doorgaans een compleet ander verwachtingspatroon en heeft een veel kortere adem. Hier verlangt men oplossingsgerichte antwoorden op korte termijn (een onderzoekstermijn van zes maanden wordt doorgaans al als lang beschouwd). Men zit niet te wachten op de problematisering en abstracties van een beginnend onderzoeker. Men verlangt de ervaring van senior onderzoekers. Vanuit de praktijk gezien is *consultancy* daarom de ideale werkvorm voor praktijkgericht onderzoek. In het praktijkprogramma van Habiforum en in de Communities of Practice is deze werkvorm dan ook zeer frequent toegepast. Vanuit het wetenschappelijk programma is hieraan voor een klein deel meegewerkt. Het zwaartepunt van dit onderzoeksprogramma is echter consequent gelegd bij de ontwikkeling van proefschriften en van nog meer gespecialiseerd postdoctoraal onderzoek. Het mag dan ook een unieke ervaring heten dat uitgerekend dit wetenschappelijke programma in zeer intensieve relatie met professionele netwerken is opgezet. Dit wordt verderop toegelicht.

Onderliggende kennisvragen

Het tweede opmerkelijke punt van verschil tussen wetenschap en praktijk betreft de onderliggende kennisvragen van onderzoek. Vaak wordt verondersteld dat wetenschappelijk onderzoek kennis moet leveren aan de praktijk. Die rolverdeling berust op een ernstig misverstand. De instellingen in de praktijk hebben doorgaans meer kennis, meer ervaring, zij zijn beter geëquipeerd en zij zijn beter op de hoogte van de relevante condities voor de desbetreffende vraagstukken in de praktijk. Zij zijn bovendien vaak beter gesitueerd in de netwerken waarin deze kennis zich ontwikkelt. Deze kennis zit niet op de universiteit maar ontwikkelt zich in de praktijk. Daar staat tegenover dat de condities in de praktijk veel meer grenzen stellen (qua tijd, inzet en kosten) aan mogelijkheden om te leren over en te reflecteren op ontwikkelingen in de praktijk. Ook kan het directe belang bij specifieke uitkomsten van processen in de praktijk van grote invloed zijn op de kennisvragen die hier naar voren komen. Wetenschappelijke onderzoekers bevinden zich in een andere positie. Zij koesteren natuurlijk de onafhankelijkheid van oordeel, maar minstens zo belangrijk voor hun specifieke kennisvragen is dat ze geacht worden te reflecteren op kennis in praktijken. In de kans op meta-leren over onderwerpen waarvan de bron van kennis in de praktijk is gelegen, schuilt het echte potentieel van wetenschappelijk onderzoek. Hiervoor is conceptuele abstractie nodig en vergelijking met andere situaties, zoals internationaal vergelijkend of historisch inzicht. Het specifieke uit de praktijken moet geproblematiseerd en gegeneraliseerd worden om een tweede gedachte te kunnen ontwikkelen en om systematisch te kunnen leren.

Het derde punt van verschil betreft het soort output. De praktijk zit niet te wachten op dikke boekwerken in wetenschappelijk vakjargon. Wetenschappelijke valorisatie daarentegen vindt plaats via selectieve internationale tijdschriften en vergelijkbare publicaties. Om de betekenis van wetenschappelijke inzichten te kunnen laten doorwerken, is daarom een dubbele disseminatie onontbeerlijk, publicatie en presentatie van inzichten volgens de verschillende codes en normen die in de twee domeinen van toepassing zijn.

Specifieke organisatiestructuur

Tegen de achtergrond van deze grote cultuurverschillen moest wel een zeer specifieke organisatiestructuur worden opgezet om een vruchtbare uitwisseling mogelijk te maken. De organisatie van de samenwerking is het meest uitgekristalliseerd op het niveau van de clusters (er zijn acht clusters van onderzoek onderscheiden die hun eigen organisatie en uitwisseling met professionele netwerken hebben opgezet). Binnen deze clusters werden telkens circa acht tot tien promoties en postdoctorale onderzoeken opgezet aan verschillende universiteiten in nauwe samenwerking met een uitgebreid netwerk van overheidsinstellingen en maatschappelijke en bedrijfsmatige organisaties. In deze netwerken werd een zeer intensieve uitwisseling van ervaringen georganiseerd. Een belangrijke uitgangspunt was dat onderzoeksconcepten in eerste instantie vanuit de universiteit werden opgesteld en vervolgens op relevantie voor de praktijk werden besproken door professionals. De wetenschappelijke voorbereiding en verantwoording bleven bij de universiteit maar de onderzoekers moesten dit wel geloofwaardig maken voor praktisch gehoor en zij konden leren van de commentaren uit de praktijk. Dit gebeurde collectief om de samenhang binnen de clusters te bevorderen. Bij de ontwikkeling van onderzoeksmethoden, de keuze van case studies en andere vormen van empirisch onderzoek werden veel openingen geboden door de deelnemers in het netwerk, de bronnen van praktijkkennis werden open gesteld. Er werden mogelijkheden gecreëerd om nieuwe methoden, *tools* of ideeën uit te proberen. Van de onderzoekers werd geëist dat tussentijdse bevindingen tweemaal per jaar werden geopenbaard. Van de wetenschappelijke begeleiders werd actieve deelname geëist, niet alleen in directe begeleiding maar ook bij de uitwisseling in de netwerken. Jaarlijks werden in elk cluster vijf tot zeven bijeenkomsten georganiseerd (voortgangsbesprekingen, *audits*, internationale conferenties).

De resultaten zijn zichtbaar in reflectieve studies van onderzoekers die in vier jaar tot specialisten van hun thema zijn uitgegroeid. Een groot deel van het onderzoek is in internationale vergelijking opgezet waardoor nieuwe perspectieven in beeld zijn gebracht. De uitwisseling in netwerken heeft collectieve leerprocessen in de hand gewerkt in plaats van geïsoleerde deelstudies. De continue uitwisseling tussen wetenschap en praktijk heeft geresulteerd in win–winsituaties die bij de traditionele opzet van wetenschappelijk onderzoek niet mogelijk waren. Er zijn ook enkele nadelen gesignaleerd. De intensieve tijdsbelasting, met name voor de begeleiders van het onderzoek zowel uit de praktijk als uit de universiteit (aanzienlijke *overhead*–kosten). Mede hierdoor trad in sommige clusters enige uitval op van deelname door senioren. In het begin van het traject wordt soms gewezen op de onervarenheid van de junior onderzoekers (het gebrek aan praktijk kennis), naarmate het onderzoek vordert wordt deze klacht niet meer vernomen. Door hun langdurige focus op het zelfde onderzoeksthema (een focus die in de praktijk zelf vaak niet mogelijk is) en door de toenemende kwaliteit van hun reflectie blijken de junior onderzoekers in vier jaar uit te groeien tot deskundigen op hun gebied.
Tegen deze achtergrond kan beoordeeld worden in hoeverre het wetenschappelijk programma er inderdaad in geslaagd is om de verschillende condities van wetenschap en praktijk te overbruggen. De specifieke doorwerking in de praktijk van het wetenschappelijk programma zal in het navolgende per cluster kort worden aangegeven.